

beleške

Na Tribini mladih u Novom Sadu u poslednje vreme održano je nekoliko zapaženijih književnih matinea. Ivan Ivanji je govorio o savremenoj nemačkoj lirici (19. II.). Grupa mladih proznih pisaca iz Beograda (Miodrag Bulatović, Svetlana Velmar-Janković, Tattjana Vasić, Momčilo Milankov i Miodrag Protić) gostovala je 26. II. Gosti su čitali svoje pripovetke, odnosno odlomak iz romana. Posle matinea razvila se veoma interesantna i plodna diskusija.

Prozu i poeziju Jare Ribnikar čitali su Djordje Jelisić i Danica Rošulj 4. marta. Književnica je posle toga vodila razgovor sa slušaocima.

11. marta Jovan Putnik tumačio je, na primerima, svoje shvatanje *modernog* u poeziji... Čitao je poeziju Vitmena, Sandberga, Kamingsa, Crnjanskog, Daviča, Mome Nastasijevića, Zarka Vasiljevića, Mije Pavlovića i drugih pesnika. U razgovoru koji je posle toga vođen učestvovao je između ostalih i književnik Borislav Mihajlović.

U razdoblju februar—mart u Salonu Tribine mladih svoje slike izlagao je Miloš Bajić, slikar iz Beograda. U subotu, 10. marta otvorena je izložba crteža slikara Zorana Petrovića.

U pozorišnom životu Novog Sada najznačajniji događaj u poslednje vreme je svakako premijera (održana 10. februara) dramatizacije romana Oskara Daviča „Pesma“. Roman je dramatizovao i postavio na scenu Srpskog narodnog pozorišta reditelj ovog teatra Dimitrije Djurković.

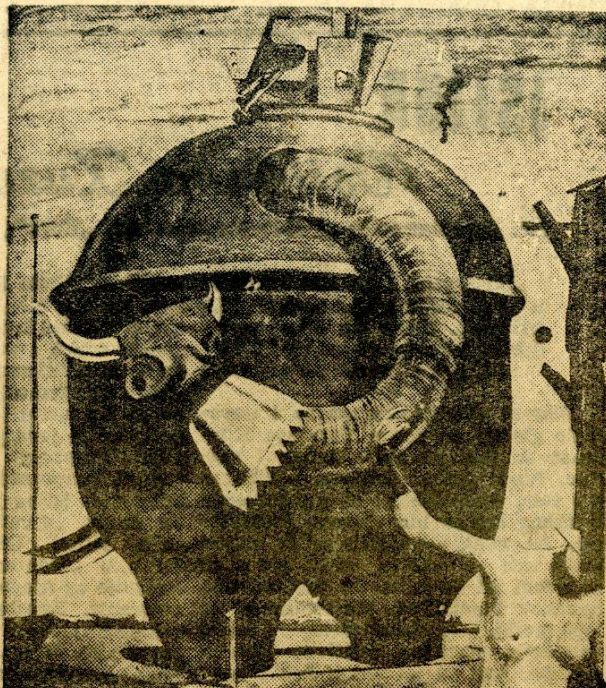
Uredništvo „Polja“ sa grupom svojih saradnika održalo je 14. III. književno veče na Omladinskoj katedri u Petrovaradinu. Katedra je nedavno počela sa radom. Ovo je bila treća priredba u njenoj organizaciji. Slušaoci, među kojima je bio pretežan broj radničke omladine, pažljivo su saslušali radove koji su čitani. Vrlo brzo je uspostavljen prislan i iskren kontakt sa mladim radnicima koji su pokazali vidno interesovanje za mnoge probleme književnog života. Ovako prijatna atmosfera na jednoj književnoj večeri teško se može zaboraviti.

Iz napisa objavljenog u slovenačkom časopisu Knjiga 56 doznajemo nekoliko interesantnih podataka o savremenoj arapskoj literaturi.

U današnjoj arapskoj literaturi i umetnosti čiji centri su Kairo i Bejrut dominantan je uticaj francuske kulture. Svi pravci i škole od simbolizma do egzistencijalizma uticali su na generaciju modernih pisaca i umetnika.

Od 1925—1940. godine u arapskoj poeziji preovladjuje ljubavna tematika. Posle Drugog svetskog rata u literaturi su se pojavile dve tendencije: patriotska odnosno nacionalistička i socijalistička. Najviše tretirane pesne literature su oslobođenje i socijalna re-

(Nastavak na 19. str.)

MAKS ERNST:
CELEBES

PESNIČKI JEZIK

(NASTAVAK IZ PROŠL. BR.)

O jeziku milom mom i tvojem! —

III je tu impresionistički personificiran jezik, postao pesničkom temom obnovljenog „kripto-romantizma“, umesto da ostane sredstvo pesničkovo. — U načelu i konkretno, pesniku i estetičko ne sme smetati da osporava pravo pisati o jeziku. Medjutim — ništa ne bi bilo manje tačno nego misao da pesnici moraju o jeziku pisati, — dosta je ako oni jezički stvaraju, ako jezičku gradju oživljuju umetničkim uoblikovanjem. Ako pak pišu — a već je ranije naglašeno da pesničke introspektivne analize o jezičkim doživljajima i uoblikovanjima mogu biti dragocene, — oni moraju takve teme shvatiti ne kao literatorske, nego kao naučne, i moraju dolaziti do zaključaka putem upoznavanja problema i putem poznavanja jezičkih zakona i jezičke materije. Na ovom terenu ni oni ne mogu biti neki izuzetak. Čak i Čapekov poznati napis o češkom jeziku, pisan esejistički, predstavlja u svome žanru dokumentovanu raspravu, janno i ubedljivo napisanu, — a to je dokaz da naučnost nije uslovljena stereotipnim takozvanim naučnim formama.

Problematiku o estetskim vrednostima u jeziku sačinjavaju dve grupe: pitanja estetike govora i izgovora, i pitanja izražaja i vrednosti reči i rečenice. Pesnički jezik je izrazitije vezan za pitanja druge grupe, ali kako formulacija govora, u vezi sa pojavama, procesima mišljenja i sa unutrašnjim govorom, služi kao baza za rečenicu, za njen smisao i estetske vrednosti njenih delova, to se i ta pitanja mogu uzimati u obzir pri analizi.

Ovde pak dajemo, od bogate nove literature jednu od najnovijih rasprava o strukturalnim pojavama pesničkoga jezika od Sarla Lalo-a — L'Analyse esthétique d'une oeuvre d'art — Essai sur les structures et la superstructure de la poésie (Journal de Psychologie, 39 année, No 3 c. 257).

Dr. MILIVOJ PAVLOVIĆ

„POLJA“ UREDJUJE:
DEJAN POZNANOVIC
FLORIKA STEFAN
TEHNIČKI UREDNIK:
IVAN HOROVIC
BOR LIKOVNIH PRILOGA:
BOGDANA POZNANOVIC
ODGOVORNI UREDNIK:
FLORIKA STEFAN

O jeziku, rode, da ti poem,

Kada mu je prikazan iskaz dat pred Policijom u Sarajevu, Popović je pred potpunom salom izjavio Sudskom veću: „Ja sam taj iskaz porekao i pred Sudom u Sarajevu, jer moja izjava nije tačno uvedena...“

Na pitanje tužioca, šta je mislio pod „stvarnim gestovima“ u pismu Čengiću od 17. maja 1929. godine, Popović odgovara:

„Mislio sam na ulazak u klasnu borbu.“

... Na pitanje šta ima da izjavi o karakteru svoje pesme „Dole sa maskama“ — Simić je odgovorio:

„U ovoj pesmi, na pesnički način hoću da kažem, da će biti klasne borbe, dok ima ljudi.“

PRESUDA

... I ovde, u ovoj staroj sudnici, staroj „kuriji“, tužilac i policija dugo su pripremali jedan proces, proces koji je ipak na kraju dobio drugi obrt, i koji se završio neočekivano po tužioca. Istinu govoreći, ni optuženi ga nisu takvog očekivali.

... Okružni, kao krivični zborni sud u Velikoj Kikindi u krivičnom predmetu zbog zločinstva iz čl. 1. Zakona o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi, protiv optuženih (slede imena) doneo je dana 3. aprila 1930. godine sledeću

Presudu:

Optuženi: Jovan Popović, Novak Simić, Husnija Čengić, Ivan Grahor, Franc Kozar i Mile Klopčić, oslobadjaju se optužbe...

... Svi optuženici se imaju pustiti na slobodu...

Već kod prvih reči predsednika veća, onog trenutka kada je izgovorio: „... oslobadjaju se...“ — salom se prolamio frenetičan pljesak, tišina se razbila i zagrmeli su uzvici: „Živeli! Živeli!“

Dr. Djurdjević je bilo potrebno čitavih deset minuta da bi umirio publiku, koja je vikala, pljeskala, urlala od oduševljenja. Čitanje presude pretvorilo se u manifestaciju oslobođenim književnicima...

Oslobođenog Popovića i ostale književnike, kikindska omladina je iznela na rukama iz sudske dvorane...

NOVI VIDICI

Formalno, presuda je postala pravosnažna, ali progon Popovića, Simića i drugova, nije ovim prestao. Policijska dosijea i dalje su uporno registrovala svaki njihov pokret. Kroz narednih deset godina, policija je nad njima vodila stalni nadzor i kontrolu, jer su autori „Knjige drugova“, svojim stihovima, pogodili duboko u živac čitav društveni sistem, u kome su kralj, diktator, generali i policija, bili jedina vlast.

Boreći se protiv takvog stanja, glas pesnika je kroz „Knjigu drugova“ buđio kod potlačenih i podjamljenih, nađe u budućnost. Stihovi Jovana Popovića i drugova, ukazivali su jugoslovenskom proletarijatu na jednu drugu, lepšu i bolju budućnost, koja se morala ostvariti.

* O ulozu dr. Alojza Gradnika u proces protiv učesnika „Komunističke atere“ i protiv urednika i saradnika „Knjige drugova“, a knjizi se nalazi više izjava preživelih učesnika ovog događaja, kao i izjava samog dr. Gradnika, koji sada, kao pensioner, i poznati slovenački pesnik živi u Ljubljani.

beleške

(Nastavak sa 11. str.)

volucija. Arapska omladina rado čita programska dela. Mnogo, veoma mnogo se prevodi u Libanu i Egiptu. Tako da prevedenih dela ima srazmerno više od originalnih. Najviše se prevode naučna, istorijska i filozofska dela. Roman se prilično malo prevodi. Iz savremene francuske literature pretežno se prevode Kami i Sartr, iz američke Hemingvej, Fokner; iz engleske Dickens (savremeni pisci malo), iz ruske Čehov, Dostojevski, Tolstoj, dok se sovjetska literatura ne prevodi. Savremeni arapski jezik sve više se približava narodnom govoru, jer klasični arapski jezik nije prikladan za moderno književno izražavanje.

PESNIČKI BUNT RADA DRAINCA

(Nastavak sa 3. str.)

— to već znači kompleks, dijametralni zasek u sublimisanu materiju jednog bitisanja i jednog somnabulističkog doživljaja. Budućnost je san koji mu pretstoji, reč koja će ga uzdići ili poreći, predosećanje mentalnih naslaga negde duboko u krvi, čije će „cvetanje biti raskošno kao vatra kumove slame“, ili samo „crvljivo umiranje na drumu“.

„Druže Drainče! Zatvori prozor na srcu i na mansardi velikog jutro što dolazi umrljanom zornom kao šifonsko platno. Zateći će smrt tvoju kao majku prave linije“.

Sav u prostoru i vremenu kao „vanbračni grešnik“, Drainac izražava svoj bunt prenapregnuto, ne vodeći dovoljno računa o smislu i efektu koji želi, tako da njegov „lirski nimb“ prođe u neprikosnovenu objektivnost čitaoca. Drainac — boem, „sa svom svojom dionizijskom ogromnošću“, ne prenebregava egzistenciju kao takvu; svesno, on je uzdiže do jedinog smisla i pravo poetskog fatuma, mada stvaralački nikada nije uspeo da je stavi u prvi plan. Iskreno ubeđen u misiju pesnika da svoj govor upravi tamo gde se ne pruža domen fanatizma samo za umetničku proceduru, Drainac u datim momentima sugestivno operiše u izgradjivanju principa za nove duhovne preobražaje, koji doduše nikad nisu uspeali da budu odeljeni od sirovosti i besprekorne čistote, ali su zato interesantni po samim pokušajima da se prevaziđu maniri ustanovljene i degradisane etike. Otuda, njegova stvarna vraćanja životu jesu kratkotrajni impulsi živog osećanja posle padova, a ne kako se to tvrdilo i kako je uostalom i on sam govorio — saznanje da je njegova stvaralačka reč u prošlosti bila predodređena teoretskim uverenjima i literarnim strujama, odnosno da je bila preteška fraza za okvire unutrašnje drame i osnovnog makar i boemskog štimunga.

Upravo već ta činjenica donekle demantuje nit stvoren oko Drainčeve ličnosti pre svega zato što koincidira sa ostalim pojavama i što ilustruje osnove i posledice jednog bilansa dominantnih ljudskih vrednosti, a sem toga revidirano u savim drugim okolnostima, istina o njemu poprma nov

Profesor Reni Velek, po narodnosti Čeh, koji već godinama živi u SAD, latio se jednog obimnog i važnog posla. On piše istoriju književne kritike od 1750—1950. godine. U prve dve sveske obrađuje Engleze: Džonsona, Koleridža, Vordsvorta, Hazlita i Lemoa; Francuze: Voltera, Didroa, Madama de Stal, Satobrijana; Nemce: Lessinga, Herdera, Getea, Kanta, Šilera i oba Šlegela. Dva poglavlja posvećena su italijanskoj kritici. U sledećim sveskama biće obrađena kritika u Španiji, Rusiji, SAD. Držeći se svoje istorije prof. Velek ocenjuje pojedine kritičare pre svega po tome da li iza njihove kritike stoji određena literarna teorija ili ne.

D. Poznanović

značaj i postaje nov faktor, jer je time isključena svaka tvrdnja da on svoje vreme nije izražavao i odražavao kvalitetno nešto novo.

Formiran u međuproduktima zapadne civilizacije, odakle je poneo svu grozu dekadencije u ime koje se kasnije ispo-vedao, on ne gubi osećanje Balkanca vezanog za jedan drukčiji mentalitet ljudi, ali se u tom procesu nije mogao da otrese veza koje su ga vraćale njoj. No, iako u njemu ima jesenjske tragike i Majakovske tragedije, ima isto toliko ponesenosti i za dahom srpske zemlje i životom jednostavnijim i životnijim. Interesantno je da njegova kreativnost van očekivanja nastupa spontano, napajana unutrašnjom potrebom da se poverava, po malo pakosno i prezrivo, u uverenju da njegovo poznavanje života ide mnogo dalje, od javnog skandala i intimnog doživljaja do agensa opštih promena, tako da nam na taj način skriva svoj osnovni ton i pravo pulsiranje svoje egzistencije. Njegov nedeljivi san bio je uvek život, vremenom izopačen i kanališan prema nirvanskoj tišini i narcisoidnom zagledanju u sopstveni lik, no opet bitan, podjednako blizak i dalek, a uvek skoro nedokučiv. I nikada se nije pokazao sav, čist i razgovetan, nikad na domaku stvarnih mogućnosti.

Rade Drainac, „lumpenproleter, koji nije bio bez talenta“, kako se izrazio Marko Ristić, ima za sobom možda više nego sadržajan život: — radnik u fabriki tekstila Vlade Ilčića, violinista u pariskim javnim kućama, i za bioskopskim platnima, najzad — boem beogradski i pesnik srpski na ulici — u čaršiji kojoj je pored toliko drugih još samo on nedostajao i koja mu se za uzvrat bezosećajno cinički rugala na psovke i optužbe i još — grčeviti napor bežanja od prometačine i pred revanšom, bubnjevi smrti i smeh. kakav smeh!

— Drainac — avanturista, Drainac — boem, Drainac — dekadent, ili najduhovitiji — Drainac — buntovni lump! Trebalo je da uzvikne kao jedan mnogo mlađji pesnik:

— O, majku mu, nije li iz sisa moje mame curelo vino!

A čovek peva posle rata. I — pred rat.

PETAR MILOSAVLJEVIĆ